

Miljöbedömning

En strukturerad arbetsterapeutisk miljöbedömning kombinerar observation, intervju och analys för att identifiera en persons behov av anpassningar. Målet är att skapa en trygg och stödjande miljö som främjar personens delaktighet och självständighet, samtidigt som risker för olyckor minimeras.

När du gör bedömningen behöver du på ett systematiskt sätt kartlägga hur hemmiljön stödjer eller hindrar personens funktion, säkerhet och delaktighet i vardagen. Här är en steg-för-steg-guide till hur du kan göra en sådan bedömning.

1. Förberedelser

- ☐ Ta reda på personens kognitiva, fysiska och sociala förmågor samt sjukdomshistorik, till exempel genom en strukturerad funktions- och aktivitetsbedömning.
- ☐ Identifiera personens dagliga rutiner och vilka aktiviteter som är viktiga för personen.

2. Observation av miljön

- ☐ **Genomgång av hemmet**
Be personen visa dig runt i bostaden.
- ☐ **Funktionella aspekter**
Hur använder personen olika rum och föremål i vardagen?
- ☐ **Fysiska aspekter**
Finns det riskfaktorer som hala golv, trappor utan räcken eller dålig belysning i hemmet?
- ☐ **Kognitiva aspekter**
Är föremål organiserade på ett sätt som underlättar igenkänning och orientering?
- ☐ **Hitta riskområden**
Leta efter områden där personens kognitiva svårigheter kan orsaka problem.
- ☐ **Minnesproblem**
Felplacerade föremål, glömd mat på spisen eller svårigheter att lokalisera saker.
- ☐ **Orienteringsproblem**
Förvirring kring rum eller funktioner i hemmet.

☐ **Exekutiva svårigheter**

Svårigheter att planera eller utföra delar av aktiviteter, vilket leder till inaktivitet.

☐ **Möjligheter till delaktighet**

Bedöm hur miljön påverkar personens förmåga att delta i viktiga aktiviteter, till exempel matlagning, hygien och påklädning, socialt umgänge.

3. Intervju och dialog

☐ **Ställ frågor om upplevda utmaningar i hemmet.**

Exempel på frågor som du kan ställa till personen:

”Är det något i hemmet som känns svårt att använda eller hitta?”

”Har du varit med om några olyckor här hemma, som att snubbla eller glömma saker?”

Exempel på fråga som du kan ställa till anhöriga:

”Har du lagt märke till något som kan bero på minnessvårigheter, till exempel att personen inte vet var ni är, eller några upplevda farliga situationer?”

4. Dokumentation

Miljöbedömningen syftar till att identifiera hur den fysiska, sociala och organisatoriska miljön påverkar personens aktivitetsförmåga, självständighet, säkerhet och delaktighet.

Vid demenssjukdom är miljön ofta en avgörande möjliggörare eller begränsare, särskilt i relation till minne, orienteringsförmåga, uppmärksamhet och exekutiv funktion.

Nedanstående behöver dokumenteras vid en miljöbedömning.

Texten nedan visar på områden som kan vara viktiga att dokumentera.

☐ **Orienterbarhet**

- Kan personen hitta mellan rum?
- Förstår personen rummets funktion?
- Finns visuella markörer?

☐ **Sensoriska intryck från miljön**

- ljudnivå
- belysning
- skuggor
- speglar
- mönstrade ytor

☐ **Struktur och överskådlighet**

- tydlig förvaring
- märkning
- synliga respektive dolda föremål
- logisk placering av vardagsföremål

☐ **Säkerhet**

- fallrisk
- spis
- lås
- nattmiljö

☐ **Stödjande respektive hindrande faktorer**

- Vad fungerar?
- Vad kompenseras av anhörig?
- Vad skapar stress?

Dokumentationsstruktur

Använd en strukturerad dokumentationsmall i journalen, exempelvis enligt ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health).

Nedan följer exempel på dokumentation enligt ICF.

Omgivningsfaktorer (e)

Produkter och teknologi (e1)

”Boendemiljön är delvis anpassad. Spisvakt finns installerad. Belysningen är ojämn och skapar skuggor som påverkar orienteringsförmågan. Kontraster mellan golv och vägg är svaga vilket försvårar rumsuppfattning. Kalender och visuellt schema används men är placerade utanför personens naturliga blickfång.”

”Egenvårdsutrymmen saknar tydlig kontrastmarkering mellan toalettstol och golv. Spegel i hall skapar viss osäkerhet då personen uppger att hen ’ser någon annan’ på kvällstid.”

Fysisk miljö (e2)

”Planlösningen är öppen med få visuella referenspunkter, vilket påverkar orienteringsförmågan negativt. Köksutrustning är placerad i flera skåp utan tydlig struktur. Ljudnivån från tv och hushållsapparater bidrar till distraktion och svårighet att fokusera.”

”Trappor saknar kontrastmarkering. Mattor förekommer och innebär fallrisk i kombination med nedsatt uppmärksamhet.”

Personligt stöd och relationer (e3)

”Anhörig fungerar som kompensatorisk struktur i vardagen genom muntliga påminnelser och guidning. När stöd saknas ökar risken för passivitet och uteblivna aktiviteter.”

Attityder (e4)

”Patienten uttrycker motstånd mot miljöanpassningar då dessa upplevs som stigmatiserande. Anhörig är positiv till anpassningar men osäker på hur förändringar ska genomföras.”

Service, tjänster och system (e5)

”Hemtjänstinsatser kompenserar för bristande struktur i hemmiljön. Ingen genomförd strukturerad bostadsanpassningsbedömning.”

Koppling mellan miljö och funktion

Detta är en del som ibland saknas – den kliniska analysen.

Exempel:

”Identifierade svårigheter i minne och exekutiv funktion förstärks av en miljö med låg visuell struktur och många simultana stimuli. Avsaknad av tydliga förvaringssystem bidrar till svårigheter att initiera och slutföra aktiviteter. Miljöfaktorerna bedöms i nuläget vara aktivitetsbegränsande snarare än aktivitetsstödande.”

Eller:

”Miljön är i flera avseenden kompenserande genom installation av säkerhetsteknik, men saknar kognitivt stöd i form av visuell struktur, kontrastmarkering och förenkling av informationsflöde.”

